

فلسفه نوین تاریخ

• سیدمحمدحسین مرعشی

- A new philosophy of history
 - Frank Ankersmit & Hans Kelner (ed.)
 - New York, John Hopkins University press.
- 1995, 296p.

■ فلسفه نوین تاریخ

■ فرانک آنکراسمیت و هانس کلنر (ویراستاران)

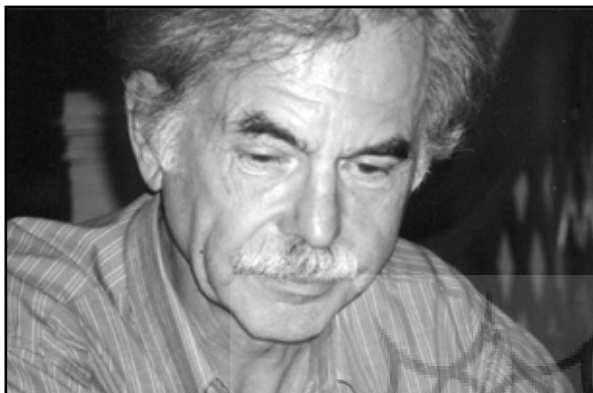
■ نیویورک، انتشارات دانشگاه جان هاپکینز، ۱۹۹۵، ۲۹۶ صفحه.

این کتاب، به زبان انگلیسی، در ۲۹۶ صفحه، همراه با کتاب‌نامه و فهرست منابع در قطع وزیری به چاپ رسیده است. کتاب مجموعه‌ای از مقالات در باب فلسفه تاریخ است. نویسندگان مقالات کوشیده‌اند تا موقعیت تاریخ‌نگاری و اندیشه تاریخ‌نگاران را در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ جهان غرب نشان دهند. مقالات، نوشته فیلسوفان برجسته تاریخ، روشنفکران، تاریخ‌نگاران اجتماعی و منتقدان ادبی است. نویسندگان کوشیده‌اند قالب‌های فلسفی، فرهنگی، زبان‌شناختی و زیبایی‌شناسی تاریخ را مورد تحقیق قرار دهند و تاریخ را به عنوان موضوع عقیده و حضور شخصی تاریخ‌نگار در متن و نیز وابستگی و ارتباط الگوهای غیرنوشتاری مانند موزه‌ها، نقاشی‌ها و ... را برای فهم مباحث تاریخی بررسی کنند.

عناوین مقالات کتاب، نشان‌دهنده جهت‌گیری فلسفه نوین تاریخ، مکتب آنال، مکتب آنال، جنبشی پراهمیت در فلسفه تاریخ معاصر به شمار می‌آید. این مکتب را **لوسین فیور** (Lucien Febvre) و **مارک بلوخ** (Mark Bloch) بنیان گذاردند. با انتشار آثار این فیلسوفان، مکتب آنال، عملاً بر تاریخ‌نگاری فرانسه در سده بیستم تسلط یافت. نسل اول این تاریخ‌نگاران با تأسیس نشریه مکتب آنال (۱۹۲۰) و تاریخ اقتصادی - اجتماعی (Annales d'histoire économique et sociale)، توسط دو فیلسوف یادشده شکل

گرفت. این نشریه، بیشتر به بازنگری تحلیل‌های تاریخی می‌پرداخت. در سال‌های ۱۹۲۰ تا ۱۹۴۵، جهت‌گیری بررسی‌های تاریخی نشریه با تاریخ سیاسی و روش‌های پوزیتیویستی **لانگلو** (C.V. Longlois) و **چارلز زیگنوس** (Charles Seignobos) دچار چالش شد و بنیاد اندیشه‌های او را زیر سؤال برد. عمده متفکران این مکتب، به خصوص **فرناند برودل** (Fernand Braudel) و **پی‌یر گوبر** (Pierre Gubert) و **ارنست لابروس** (Ernest Labrousse) یک تاریخ عینی اقتصادی را ارائه کردند. **جرج دابی** (George Duby)، در مقدمه کتاب خود، یکشنبه بویین‌ها (۱۹۷۳) (Le Dimanche Bouvines)، با تحول در نوع نگرش، موضوعات تاریخی را به گونه‌ای تازه‌تر مطرح کرد و با آن‌که شیوه کار خود را از مارک بلوخ و لوسین فیور گرفته بود، اما بازنگری‌هایش در تاریخ‌نگاری حوادث خاص، سبب فاصله گرفتن اندیشه او از اصول نسل اول شد. در سال‌های ۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰ م. علاقه‌مندی برخی متفکران این مکتب به تاریخ اقتصادی و جمعیت‌شناسی و به‌خصوص، توجه بیشتر به تاریخ فرهنگی منجر به تحول تازه‌ای در این مکتب شد که با کتاب تاریخ جدید، اثر **ژاک گوف** (Jacques Goff) و **پی‌یر نورا** (Pierre Nora) نسل سوم مکتب آنال را پدید آورد. دهه هشتاد با چرخش انتقادی برای پاسخ‌گویی به کاستی‌هایی که در این مکتب نسبت به تحلیل تاریخ از منظر تاریخ‌نگاری حاصل شده بود، حرکت تازه‌ای در این گونه اندیشه تاریخی ایجاد کرد که آن را نسل چهارم آنال می‌خوانند.

کتاب حاضر، به نسل چهارم مکتب آنال تعلق دارد. موضوع مقاله‌های کتاب، نشان‌گر کوشش نویسندگان آنها نسبت به

اگر موضوع علم تاریخ را رویدادهای گذشته بدانیم و پژوهش‌های تاریخ درباره گذشته انسان باشد، بنابراین، موضوع تاریخ افعال گذشتگان است؛ فعالی که دارای معنی و ارزش اجتماعی هستند و پژوهش‌ها برای یافتن علل وقوع، جهت قابل فهم کردن آنهاست

کتاب حاضر، به نسل چهارم مکتب آنال تعلق دارد. موضوع مقاله‌های کتاب، نشان‌گر کوشش نویسندگان آنها نسبت به منظر تاریخ‌نگاری این مکتب است

منظر تاریخ‌نگاری این مکتب است: مقاله‌های کتاب در سه بخش تقسیم‌بندی شده‌اند: شیوه‌ها، اندیشه‌ها و استدلال‌ها بخش اول شامل سه مقاله است:

- تاریخ‌گرایی در عصر واقعیت - خیال؛ نانسی پارتنر (Nancy Prtner)

- بازگشت زبان‌شناسی: تاریخ و تئوری؛ ۱۹۶۰-۱۹۷۵؛ ریچارد وان (Richard Vann)

- زوال و افول فلسفه تحلیل تاریخ؛ آرتور دانتو (Arthur Danto)

بخش دوم، اندیشه‌ها، از سه مقاله تشکیل شده است: تصویرهای درونی: ذهنیت و تاریخ - استایل، میشله و تو کویل؛ لیندا اور (Linda Orr)

- تئوری عمل جهت‌دار: بیان تاریخی و مکتب آنال؛ فیلیپ کاراد (Philippe Carade)

- ارتباط، بازنگری و هراس از کتاب‌های بزرگ؛ آن ریگنی (Ann Rigney)

بخش سوم، استدلال‌ها، شامل چهار مقاله است:

- روایت بزرگ و دیسپلین تاریخ؛ آلن مگیل (Allan Megill)
- نقطه‌نظر و نظر گاه‌ها در پراکنش تاریخی؛ روبرت برک هوفر (Robert Berkhofer)

- تاریخ به عنوان توانش و کنش: یادداشت‌هایی بر موزه‌ها استفن بان (Stephen Bann)

- اظهارات، متون و تصویرها؛ فرانک آنکر اسمیت (Frank Ankersmit)

کتاب‌نامه و مقالات پایان کتاب نیز، از همین نویسندگان است. اگر موضوع علم تاریخ را رویدادهای گذشته بدانیم و پژوهش‌های تاریخ درباره گذشته انسان باشد، بنابراین، موضوع تاریخ افعال گذشتگان است؛ فعالی که دارای معنی و ارزش اجتماعی هستند و پژوهش‌ها برای یافتن علل وقوع، جهت قابل فهم کردن آنهاست. اما آیا می‌توان پذیرفت که تاریخ‌نگار قادر است به فهمی دست یابد که تعیین‌کننده همه ابعاد این افعال باشد؟ فیلسوفان تاریخ در دهه‌های گذشته، چندان در پی یافتن الگو یا قانون کلی در رویدادهای گذشته نیستند و کمتر کسی از فیلسوفان جدید، روش تحقیق خود را بر مبنای پیش‌فرض‌های کلی و مفاهیم نظام‌دهنده حوادث قرار می‌دهد و نیز فیلسوفان تاریخ می‌کوشند فقط معنا و اهمیت اجتماعی افعال انسان را در مقطعی از تاریخ دریابند، اما آیا افعال مورد بررسی، دارای ویژگی‌های کلی و جامعی تا بدان حد هستند که بتوانند موضوع روش‌شناسی خاصی قرار گیرند؟ به بیانی ساده، آیا ساختار پویای ذهن یک مورخ نسبت به یک فعل اجتماعی معین، حتی برای خودش، آن قدر پابرجا می‌ماند که بتوان برای یکی دو دهه بدان تکیه کرد؟